

Workshop Perspectives on the Scientific Study of Religion: The Search for Evidence

1.–2. listopadu 2013, Brno

Anestis Karasaridis, FF MU, Ústav religionistiky

Ve dnech 1. a 2. listopadu 2013 proběhl v prostorách Filozofické fakulty Masarykovy univerzity workshop *Perspectives on the Scientific Study of Religion: The Search for Evidence*¹ pod záštitou Laboratoře pro experimentální výzkum náboženství², České společnosti pro religionistiku³ a Ústavu religionistiky FF MU v Brně⁴.

Dvoudenní workshop byl zaměřen na možnosti a úskalí experimentálního a terénního výzkumu náboženství, jelikož s příchodem kognitivních věd na pole religionistiky vznikla řada teoretických prací o vztahu kognice a kultury, a s tím také potřeba jejich platnost testovat. Z pozic přispěvatelů tohoto workshopu byl řešen na jedné straně problém volby metody sběru dat, jež významně přispívá do diskuse o teoriích náboženství a vztahu lidské mysli a kultury, a na druhé straně problém vztahu mezi jednotlivými úrovněmi výzkumu, které v praxi představují jednotlivé vědecké disciplíny zabývající se problematikou lidského myšlení, kultury a jejich vývoje.

Po zahájení workshopu pronesla svůj příspěvek Cristine H. Legare, odborná asistentka psychologického pracoviště University of Texas, Austin, a vedoucí Cognition, Culture and Development Lab.⁵ Legare se ve své řeči zaměřila na experimentální výzkum při studiu rituálu, využití experimentů v terénu namísto laboratoře a představila přitom svůj výzkum, který se zabývá vnímáním účinku rituálu u jeho účastníků. Podle experimentálních zjištění Legare se jeví, že rigidnější a repetitivnější rituály, přesněji určené v čase a zahrnující využití nebo přítomnost náboženských ikon či jiných artefaktů jsou efektivnější, než rituály, jež některé z těchto charakteristik nespĺňují.

Po tomto příspěvku z pole experimentální psychologie se přítomní měli možnost občerstit během přestávky a již se mohli začít připravovat na diskusi, která následovala po další dvě hodiny a zaměřovala se na proces experimentálního výzkumu, jeho zacílenost na laboratorní prostředí nebo terén a způsoby jak propojit data nasbíraná v rámci experimentů s teoretickou rovinou bádání. Závěrem prvního dne workshopu bylo posezení v Café Atlas jen pár minut chůze od dějiště workshopu, Filozofické fakulty, které poskytlo účastníkům příležitost pro další rozvíjení debat započatých na workshopu i nových myšlenek.

¹ <<http://www.levyna.cz/cs/udalosti/levyna-conference-2013-perspectives-experimental-religion/>>. Nalezeno [28. 3. 2014].

² <<http://www.levyna.cz/>>, <<http://www.phil.muni.cz/relig/levyna.php>>. Nalezeno [28. 3. 2014].

³ <<http://www.casr.cz/>>. Nalezeno [28. 3. 2014].

⁴ <<https://www.phil.muni.cz/relig/>>. Nalezeno [28. 3. 2014].

⁵ <<http://www.utexas.edu/cola/depts/psychology/faculty/chl525>>. Nalezeno [28. 3. 2014].

Keynote speakerem druhého dne workshopu byl Robert N. McCauley, profesor filozofie a vedoucí Centre for Mind, Brain and Culture na Emory University v Atlantě, GA.⁶ McCauley ve své řeči z pozic filozofie vědy ukázal rozdíl mezi procesy revoluce a evoluce ve vědě a promluvil o vztahu mezi vědeckými disciplínami na jedné straně a směry uvnitř disciplín na straně druhé. Ve své prezentaci McCauley ukázal řadu příkladů toho, jak se jednotlivé vědní disciplíny měnily s objevem nových poznatků a vznikem nových vědeckých problémů, přičemž zdůrazňoval odlišnost procesů, jimiž se mění disciplíny samotné, od změn, k nimž dochází kontaktem mezi nimi. Typy vývoje v rámci jedné vědecké disciplíny dělí McCauley na evoluční, probíhající pomalu a po delší dobu, a revoluční, které se odehrávají mnohem rychleji během krátké doby (např. za patnáct let). Oproti vývoji jedné disciplíny však podle McCauleyho není v případě interdisciplinárního vývoje na místě hovořit ani o evoluci, ani o revoluci, jelikož k vývoji může docházet na různých, nestejně starých a rozvinutých úrovních jednotlivých vědeckých disciplín a významný vliv přitom má více faktorů než při vývoji jen jedné disciplíny.

Po tomto příspěvku následovala obědová pauza, po které se opět konala diskuse, tentokrát zaměřena více na vztahy mezi vědeckými disciplínami a propojování výzkumů vztahujících se k různým úrovním bádání, přičemž se opět vynořily některé otázky navazující na diskusi z předchozího dne.

Workshop *Perspectives on the Scientific Study of Religion: The Search for Evidence* zdůraznil užitečnost a důležitost experimentálních přístupů ve studiu náboženství ve snaze na jedné straně získat nová data, jež nejsou prostřednictvím metod humanitních věd natolik dostupná, na straně druhé vysvětlit dílčí mechanismy, jež se na šíření a fungování náboženství a jejich částí podílejí. Zahrnutím experimentálních přístupů do akademického studia náboženství se stávají pro religionistiku relevantními i otázky, jež se týkají možností interdisciplinárního studia náboženství a spolu s tím i limity tvořené současným stavem bádání.

⁶ <<https://scholarblogs.emory.edu/robertnmccauley/>>. Nalezeno [21. 5. 2014].